



Aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal
t.a.v. de vaste Kamercommissie voor
Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Postbus 20018
2500 EA 's-Gravenhage

Datum

13 december 2018

Contactpersoon

Rina Beers

Onderwerp

Inbreng voor AO Maatschappelijke Opvang
20 december 2018

Bijlage(n)

1

Doorkiesnummer

(06) 13 84 64 84

Ons kenmerk

FO18-079

Geachte leden van de Tweede Kamer,

Op 20 december spreekt u met de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport over de maatschappelijke opvang en beschermd wonen. De Federatie Opvang, RIBW Alliantie en GGZ Nederland willen uw speciale aandacht vragen voor drie aspecten:

1. De toename van het aantal dakloze mensen en de mensen voor wie geen plek is in beschermd of begeleid wonen.
2. De ontoereikende middelen in het sociale domein voor gemeenten om de groeiende vraag naar ondersteuning door ambulantisering, armoede en woningnood op te vangen
3. De verdere decentralisatie van maatschappelijke opvang (MO) en beschermd wonen (BW) van de 43 centrumgemeenten naar alle (dan) 350 gemeenten in 2021, terwijl de randvoorwaarden voor verantwoorde uitvoering ontbreken.

Wij willen u vragen deze knelpunten aan de orde te stellen in het komende debat met de staatssecretaris.

Toename aantal dakloze jongeren, volwassenen en gezinnen

Gemeenten en opvanginstellingen zien dat de vraag naar opvang groter is dan het aantal plekken. Elke dag zijn er dakloze mensen die buiten moeten slapen omdat er voor hen geen opvang is, zijn er ggz-patiënten van wie de intramurale behandeling is beëindigd en noodgedwongen in de opvang verblijven en zijn er jongeren die onnodig in de nachtopvang moeten slapen omdat er geen plek in beschermd wonen of een zelfstandige woning met zorg aan huis beschikbaar is. Het grootste probleem is dat er onvoldoende beschikbare en betaalbare woningen zijn, waardoor de wachttijden voor beschermd wonen zijn opgelopen tot vaak meer dan een jaar.

Onze leden stellen alles in het werk om te voorkomen dat mensen dakloos raken en om dakloze mensen zo snel als mogelijk onderdak te bieden. Organisaties voor MO en BW huren inmiddels tienduizenden huizen van corporaties en commerciële verhuurders. Ze bouwen kantoren om tot woningen, kopen huizen op en realiseren nieuwe woonvormen als Tiny Houses, Gemengd Wonen en Skaeve Huse. De bedrijfsrisico's die



hiermee gepaard gaan en de administratieve lasten voor intermediaire verhuur nemen ze voor lief. Alles om ervoor te zorgen dat mensen zo snel als mogelijk weer 'normaal' kunnen wonen. Ondertussen wordt alleen al in Amsterdam een miljoen euro uit de Wmo2015 uitgegeven aan administratieve verplichtingen rond verhuur aan cliënten van MO en BW. Dit bedrag zal groeien naar mate de ambulantisering toeneemt.

We vragen ons af wat de meetbare doelstelling van de staatssecretaris is als het gaat om de afname van het aantal dakloze jongeren en volwassenen. Hoe gaat hij er voor zorgen dat gemeenten passende huisvesting en begeleiding bieden aan mensen met een psychische aandoening of licht verstandelijke beperking (LVB), terwijl gemeenten te weinig middelen daarvoor hebben? Wat gaat hij, met zijn collega-bewindspersonen, concreet doen om de lasten van aanbieders bij intermediaire verhuur terug te dringen?

In beleidsplannen kun je niet wonen – urgente actie nodig!

Na de decentralisaties is aan de gemeenten gevraagd regionale plannen voor de uitvoering van MO en BW te maken. In 2017¹¹ is daarvan een inventarisatie gemaakt en in 2018² hebben wij dat zelf ook nog een keer gedaan. Enkele regio's hebben duidelijke en concrete plannen gemaakt waarmee preventie van dakloosheid, Housing First, nieuwe vormen van beschermd wonen, inzet van ervaringsdeskundigen, onafhankelijke cliëntenondersteuning, participatie en regionale samenwerking in de komende jaren handen en voeten krijgen. Een aantal regio's heeft geen beleidsplan. Een aantal gemeenten heeft alleen een visie zonder concrete invulling van de randvoorwaarden die nodig zijn. Met randvoorwaarden bedoelen we: meetbare prestatie afspraken met corporaties, subsidie voor onafhankelijke cliëntondersteuners, afspraken over regionale samenwerking, investeringen in budgetbeheer en schuldhulp en afspraken over o.a. briefadressen en ambulante begeleiding.

In mei 2018 is de landelijke Meerjarenagenda Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang ondertekend door een groot aantal betrokken landelijke partijen. Het is nog niet duidelijk wat de Meerjarenagenda betekent voor het lokaal realiseren van concrete randvoorwaarden. De afspraak was dat gemeenten in 2016 een uitvoeringsplan voor MO en BW zouden hebben. Dat is later uitgesteld naar begin 2019. Inmiddels ligt de deadline op eind 2019. Per 2021 moet elke gemeente opvang en beschermd wonen kunnen bieden aan iedereen die zich daarvoor bij een gemeente meldt.

We vragen ons af hoe de staatssecretaris hier naar kijkt. Gaat hij na of elke gemeente lokale of regionale afspraken heeft gemaakt? Toetst hij regionale plannen op concreetheid? Wat gaat de staatssecretaris doen als gemeenten of regio's geen afspraken maken over opvang en beschermd wonen voor specifieke doelgroepen zoals dak- en thuisloze jongeren, tienermoeders, jongeren met LVB, ex-gedetineerden en dakloze slachtoffers van mensenhandel? Wanneer en hoe gaat de rijksoverheid optreden als de lokale of regionale overheid achterblijft bij het uitvoeren van de taken van opvang en beschermd wonen?

Stelselverantwoordelijkheid inzetten voor borging landelijke toegang

De landelijke toegang tot de maatschappelijke opvang is in 1994 vastgelegd in de Welzijnswet 1994. Dit principe is overgenomen in de Wmo2007 en Wmo2015. Het betekent dat elke dakloze Nederlander, ongeacht zijn plaats van herkomst, om opvang kan vragen in de gemeente waar hij/zij zich bevindt. Toch wordt, tot op de dag van vandaag, dakloze mensen de toegang tot opvang geweigerd omdat zij niet kunnen

¹ Zie informatiekaarten: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2017/12/22/informatiekaarten-over-beschermd-wonen-en-maatschappelijke-opvang-in-de-verschillende-regios>

² Regioprofielen: <http://www.opvang.nl/site/item/regioprofielen>



aantonen dat zij regiobinding hebben. Een vijftal opvolgende staatssecretarissen van VWS heeft zich ingezet om ervoor te zorgen dat gemeenten op dit punt de wet uitvoeren. Het Comité voor Sociale Rechten van de Raad van Europa heeft er uitspraak over gedaan: “Nederlandse gemeenten moeten zich aan de wet houden”. Het Trimbos Instituut heeft vier achtereenvolgende onderzoeken gedaan met ‘mystery guests’ die proefondervindelijk probeerden opvang te krijgen in een regio waaruit zij niet afkomstig waren. En, zo blijkt, ongeveer de helft van de dakloze mensen wordt geweigerd, Nederlandse gemeenten houden zich nog steeds niet aan de wet.

Voor beschermd wonen geldt sinds 2015 ook landelijke toegang. Ook daar speelt het probleem van regiobinding. Onderzoek naar de uitvoering in de praktijk hiervan heeft nog niet plaatsgevonden.

Wilt u de staatssecretaris vragen om de bestuurlijke escalatie op dit punt verder op te voeren? Gaat de staatssecretaris een aanwijzing geven aan gemeenten die de landelijke toegang niet hanteren voor dakloze mensen?

Wilt u de staatssecretaris vragen een evaluatie onderzoek te laten uitvoeren naar de landelijke toegang voor beschermd wonen?

Door-decentralisatie per 2021 onverantwoord

- Randvoorwaarden niet op orde

Het wettelijk kader voor BW en MO is de Wmo2015. De middelen voor BW en MO worden via de Integratie uitkering Sociaal Domein enerzijds (BW, circa € 1.5 miljard) en de decentralisatie uitkering MO anderzijds (€ 0.4 miljard), verdeeld over de 43 centrumgemeenten voor MO en BW. Voor de middelen BW geldt de historische verdeling, voor de MO is in 2010 een objectief verdeelmodel ingevoerd. De bedoeling is om per 2021 een nieuw verdeelmodel voor MO en BW in te voeren. Alle 350 gemeenten ontvangen dan een bedrag voor opvang van dakloze mensen en voor beschermd wonen van ggz-cliënten.

Wij schreven hierover in november een brief (zie bijlage) aan de vaste Kamercommissie voor Binnenlandse Zaken. In antwoord op vragen van Kamerleden heeft minister Ollongren gezegd dat zij branches en cliëntenorganisaties gaat betrekken bij het overleg over een nieuw verdeelmodel. Staatssecretaris Blokhuis heeft in het Algemeen Overleg GGZ van 6 december 2018 toegezegd dat hij u na het zomerreces van 2019 zal informeren over de situatie van het nieuwe verdeelmodel MO en BW. De nieuwe verdeling over 350 gemeenten is aangekondigd voor de circulaire Gemeentefonds begin 2020.

Wij maken ons grote zorgen en vinden het tijdsfad niet realistisch. Gezien het gebrek aan concrete acties en uitvoeringsplannen is het onverantwoord ervan uit te gaan dat benodigde randvoorwaarden voor ggz-cliënten en dakloze mensen lokaal op orde zijn in 350 gemeenten in 2021. Ook niet op afzienbare termijn, binnen enkele jaren. Het gaat hier om hele kwetsbare mensen voor wie bestaanszekerheid (wonen, inkomen, zorg) door de overheid nog niet gegarandeerd is. Door-decentralisatie vereist dat een regionale aanpak en samenwerking concreet vorm heeft gekregen, voordat middelen herverdeeld worden.

- Gevolgen toegang tot Wet langdurige zorg (Wlz)

In 2017 hebben de gemeenten aangegeven dat zij meer tijd willen nemen voor de ontwikkeling en implementatie van een nieuw verdeelmodel BW en MO vanwege de gevolgen van het openstellen van de Wlz voor ggz-cliënten die nu in de Wmo beschermd wonen verblijven. De budgettaire effecten zijn nog steeds onbekend. Hoeveel mensen gaan in 2021 van Wmo-gefinancierd BW, naar Wlz-gefinancierd BW? Hoeveel geld blijft in de Wmo beschikbaar? Hoe kan het budget verdeeld worden over 350 gemeenten, als niet bekend is welke groepen in welke gemeenten in de Wmo blijven, dan wel naar de Wlz gaan?

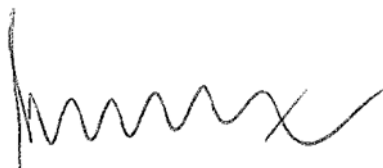
Pas eind 2020 is bekend hoeveel mensen in BW onder de Wlz, dan wel Wmo gaan vallen en in welke gemeenten zij wonen. Wij vinden het niet verantwoord om een nieuw verdeelmodel, waarvoor de bouwstenen grotendeels ontbreken, in te voeren op een moment dat gemeenten, aanbieders en cliënten niet kunnen overzien wat de gevolgen zijn. Voorkomen moet worden dat, vanwege de onzekerheid over middelen, beschermd wonen plekken worden afgebouwd in de Wmo, om ze per 2021 in de Wlz weer nodig te hebben.

Wilt u de staatssecretaris vragen om, in overleg met de gemeenten, te kijken naar fasering van ontwikkeling en invoering van een verdeelmodel van de twee miljard euro aan middelen voor BW en MO zodat daarmee de door-decentralisatie geen nadelige gevolgen heeft voor de beschikbaarheid en continuïteit van opvang, zorg en wonen voor mensen met een ernstige psychische aandoening, verstandelijke beperking, verslaving en voor dakloze mensen?

Wilt u de staatssecretaris vragen, om in samenspraak met minister Ollongren, de Tweede Kamer (vaste commissies VWS en BZK) eerder te informeren over de gevolgen van een nieuwe verdeling van middelen dan na de zomer van 2019?

Wij hopen dat u onze zorgen onder de aandacht van de staatssecretaris brengt en wensen u een goed debat. Indien u vragen heeft, neemt u dan contact op met Rina Beers (06 13 84 64 84), beleidsadviseur Federatie Opvang; Yvonne Moolenaar (06 53 67 79 85) beleidsadviseur GGZ Nederland of Linda van den Brink (06-10 62 43 41) RIBW Alliantie.

Met vriendelijke groet,



de heer A.P.B.M. van Tuijn
voorzitter RIBW Alliantie



de heer drs. J.P. Laurier
voorzitter Vereniging Federatie Opvang



mevrouw drs. V.J.W.C. Esman-Peeters
directeur GGZ Nederland

Bijlage:

Brief van 9 november 2018 aan de vaste Kamercommissie voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties